

gisk aktør- og system/struktur-orientering fra så forskel-lige sider som Sherry Ortner, Giddens, Bourdieu og Foucault.

Det nye, de føjer til, er afstikkere til skandinaviske faghistorier, og til tyske og russiske fagudviklinger, som normalt ikke kendes eller vises opmærksomhed i anglo-amerikanske beskrivelser. Dermed åbner de for nye perspektiver på lokale (og potentielt internationale) fagudviklinger, som er gode at tænke videre med. Og denne „lokalisering“ af antropologihistorien, hvor begrænset den end er og nødvendigvis må være, er en af bogens forcer. Anmelderen har i den forbindelse bemærket, at hvor opbygningen af både svensk og norsk antropologi som universitetsfag i perioder har nydt godt af virkelige ildsjæle, finder forfatterne blot én af arten i dansk faghistorie, nemlig Klaus Ferdinand, hvis engagement og energi har været viet institut- og museumsopbygning på Moesgård. I dette historiske tilbageblik fremstår københavnsk antropologi snarest som lammet af internt „fnidder“ – skal man tro forfatternes hjemmelsmand på området (og det er der vist ingen grunde til ikke at gøre).

Forfatternes tilgang til emnet, hvor personligheder, institutioner og idéer, tænkes sammen, og i *den* rækkefølge, kan vel siges at afspejle det faktum at begge i en eller anden forstand er Barth'ske arvtagere, hvilket de også klart vedstår sig. De står på skuldrene af en tænker, hvis orientering klart er omkring kreative individer mere end omkring systemer og strukturer. Eriksen og Nielsens antropologihistorie er således ikke så meget en historie om idéernes udvikling som om antropologiske personligheder og deres spredning af tanker i samspil med hinanden og med de institutioner, de færdes i og imellem. Anekdoterne om, hvorledes dette er foregået her og hisset, bliver derfor vigtige kontekstualiseringer til belysning af, hvorledes antropologisk viden genereres. Samtidig er bogen med til at konsolidere idéen om, at bestemte personer i kraft af egne geniale tanker bliver faddere til bestemte teoretiske tilgange og orienteringer. Forfatterne synes ikke selvkritisk bevidste om dette. Hvis de havde ladet „tiden“ – om ikke netop „tidsånden“ – spille en rolle som andet end kulisser, eller hvis de havde undersøgt idéernes genealogier frem for VIP'ernes, kunne det måske være lykkedes at vise, som andre har gjort i andre sammenhænge, de „store“ faglige traditioners diskursive snarere end idiosynkratiske beskaffenhed, ligesom det måske i højere grad

kunne fremgå, hvordan faghistoriske forfædre (og en gang imellem -mødre) er berømte, ikke nødvendigvis fordi de har formuleret enestående nytænkning, men fordi de har sagt noget på rette tid og sted, som andre havde sagt før, i går, sidste år, for ti, tyve, etc. år siden på mere obskure tider og steder. (Men dette havde måske foregrebet en potentiel 21. århundredes ånd, som indtil videre befinder sig i skyggen af forfatternes, og senmodernitetens, kvik-hurtige yuppie-gejst.)

Med sit rappe overblik over en vidt forgrenet faghistorie synes *Til verdens ende* velegnet i undervisningssammenhænge og som håndbog for studerende på grunduddannelsen. Stilen, afslappet og fortrolig små-chat, gør bogen læservenlig og let-læselig. Det uhøjtidelige præg inviterer også til, at man bærer over med den lovligt store mængde af fejl, som afspejler en lige så afslappet korrekturlæsning: årstal, der ikke passer, fejlplacerede navne, utilstrækkeligt forklarede debatter (fx „rasjonalitetsdebatten“), som der henvises til gang på gang, uden at det nogen sinde forklares, hvad debatten i grunden gik ud på. Denne løvsagtighed på detailplanet synes at signalere en (postmoderne) brug-og-smid-væk-æstetik, som antyder, at bogen er produceret lidt for sjov mere end for at diskutere vinkler på faget. Det er synd for en ellers absolut brugbar tekst, som oven i købet er forsynet med både stikords- og personregister. Fordi den er hurtig på aftrækkeren, er bogen et godt sted at begynde, hvis man har interesse i eller er nødt til at sætte sig ind i antropologiens faghistorie. Af samme grund er den også et dårligt sted at slutte. Heldigvis skorter det ikke på andre faghistoriske og teorihistoriske tekster, som man kan læse videre i. Brug bogen – med nævnte forbehold!

Hanne Veber

mag.scient., ph.d.

Danmarks Humanistiske Forskningscenter

Maris Boyd Gillette: *Between Mecca and Beijing. Modernization and Consumption Among Urban Chinese Muslims.* Stanford University Press 2000. 279 sider. ISBN 0- 8047-3694-4. Pris: \$49.50 (hb). ISBN 0-8047-4685-0. Pris: \$18.95 (pb).

Gillette har med *Between Mecca and Beijing* begået en særdeles læseværdig etnografi om livet i den muslimske bydel i midten af den

kinesiske storby Xian. Baseret på 18 måneders besøg og feltarbejde blandt bydelens 30.000 beboere i 1992, 1994-5, 1996, 1997 og 1998 giver bogen indsigt i en række interessante fænomener, der, som det sig hør og bør i en etnografi, spænder fra det uendeligt store, nemlig den statsautoriserede evolutionistiske samfundsforståelses rolle i kinesiske borgeres verdensbillede, til det uendeligt partikulære, den elleveårige knægt Pengs indtagelse af en ispind kaldet Løvekongen kl. 12.30 den 9. juli 1997.

Ledelsen i den nyligt konsoliderede kinesiske folkerepublik udsendte i 1950'erne eksperter, der skulle klassificere rigets folk, og visse grupper fik status som minoritetsfolk, hvis de ellers levede op til Stalins fire kriterier, nemlig fælles territorium, sprog, økonomisk liv og psykologiske karakteristika, der kommer til udtryk i en fælles kultur. Betydningfuldt nok valgte man at give de praktiserende kinesiske muslimer, der bor spredt i enklaver over det meste af landet og taler lokale kinesiske dialekter, status som minoritetsfolk, og det at være *huimin*, som de kinesiske muslimer kaldes, blev et spørgsmål om afstamning frem for religiøs overbevisning. De etnologiske eksperter havde et evolutionistisk paradigme baseret på Lewis Henry Morgan og Marx med i bagagen, og de brugte betragtelig energi på at placere minoritetsfolkene på en putativ udviklingsstige mellem det primitive og det moderne. Hele denne evolutionistiske matrix betragtes i dag som en indlysende sandhed af langt de fleste af folkerepublikkens indbyggere. Majoriteten, han-kineserne, anses for at være godt på vej til at blive moderne, og de viser vejen for minoritetsfolkene, som er uhjælpeligt bagud, præget af tradition og „feudal overtro“ (religion). Beboerne i den muslimske bydel deler den almindelige udviklingsoptimisme og betragter også modernisering som et absolut gode, men de udfordrer statens monopol på at definere indholdet af den eftertragtede modernitet, og de accepterer ikke at blive placeret som tilbagestående i forhold til han-kineserne. Gillettes tese er, at konsumption tjener som redskab til at redefinere indholdet af en identitet som *huimin*. Afvisningen af den statsautoriserede modernitetsversion, hvor *huimin* er henvist til en plads langt fra toppen, og skabelsen af en alternativ moderne identitet gennem konsumption af goder fra Vesten og Mellemøsten løber som en solid rød tråd gennem de meget forskellige emner, bogen berører – fra boligforhold, ud-

dannelse og moske-arkitektur over snacks og alkohol til brude-kjoler. Et pudsigt eksempel på denne grundlæggende Du-bli'r-hvad-du-spiser-tilgang er informanternes ide om at være renere end han-kineserne: Da *huimin*erne kun spiser kød fra rene dyr og overholder en række forskrifter ved tilberedelsen, må *huimin* nødvendigvis være renere, mere hygiejniske og dermed mere moderne end andre. Han-kineserne spiser derimod gerne svinekød, og de er følgelig nogle tilbagestående grissebasser, der næppe har fortjent en plads på toppen af den evolutionære rangstige.

Gillette hævder, at det kinesiske ord *minzu* betyder race og nation: „Idet jeg gerne vil understrege fejltagelserne, hvorpå ideen om *minzu* er bygget, fordømmene bag *minzu*-klassifikation og den udstrækning, hvori *minzu* accepteres som naturlig, har jeg i almindelighed oversat *minzu* med 'race'“ (s. 11). I almindelighed oversættes *minzu* som folk, nation eller etnisk gruppe, og i officiel lingo oversættes det konsekvent som „nationality“, mens betydningen race dækkes af ordet *zhongzu*. Jeg fandt faktisk en ordbog, der angav *race* som en mulig betydning af *minzu*, men den var fra 1931, en tid, hvor ordet *race* ikke smagte så sort af fascisme og eugenik. Citatet ovenfor kunne indikere, at Gillette bevidst manipulerer oversættelsen for at opnå en effekt hos læseren, og jeg synes egentlig, det grænser til det uhæderlige. Den lidt firkantede fremstilling af hele minoritetsspørgsmålet kunne hænge sammen med den ganske sparsomme brug af skriftlige kinesiske kilder. Siden bogens udgivelse er det tydeligt, at det evolutionistiske paradigme er i opbrud i akademiske kredse i Kina, klassificeringen af minoritetsfolk diskuteres, og senest har der været debat om, hvorvidt man skulle omdøbe de kinesiske *minzu* til *zuqun*, etniske grupper, et forslag, der ganske givet hænger sammen med, at *minzu* har et legitimt folkeretligt krav på selvbestemmelse, hvilket ikke er tilfældet for etniske grupper. I stedet for at tæske videre på den urimelige klassificering af de kinesiske minoritetsfolk er det måske på tide at overveje, om en fortsat dekonstruktion af disse kategorier vil kunne tjene staten som undskyldning for at indstille den positive særbehandling, der trods alt hører med til billedet af han-kinesernes mere eller mindre velmenende forsøg på at hjælpe de knap så civiliserede broderfolk fremad.

Der er en tendens til, at den relativt lille middelklasse, der driver forbrugerismen i de kinesiske storbyer, dominerer det kinesiske

mediebillede totalt, og denne skæve dækning er i mine øjne et slet skjult politisk forsøg på at sparke forbruget i vejret og holde de økonomiske hjul kørende. De to ferieuger, der blev indført for nogle år siden, kaldes således *jinzhou*, gyldne uger, og har åbenlyst til hensigt at stimulere forbruget. Fra at være asketiske politiske subjekter konstruerer staten nu de kinesiske borger som apolitiske forbrugere. Der er i de seneste år udkommet en del antropologi om konsumtion i Kina, og mens det så afgjort er væsentligt med et korrektiv til det statsautoriserede billede af kineserne som apolitiske, sorgløse shoppere, bidrager emnevalget i sig selv til yderligere at skjule de kinesiske borgere, som er klemt i en sine steder meget brutal markedsøkonomi. De tiggere, der sporadisk dukker op i Gillettes tekst, har antagelig ringe frihed til at definere sig selv gennem konsumtion, og selv for de velståendes vedkommende er det lidt svært at se, hvordan forbrug skulle være så fantastisk frigørende. Gillette beskriver således en frøken Xue, der klagede til butikken over en snavset brudekjole, med disse næsten messianiske undertoner: „[...]“, hendes historie afslører en forbrugerbevidsthed som var ny for den post-maoistiske æra. Xues bestræbelser markerer en vigtig transformation i den kinesiske økonomi og de kinesiske borgers magt“ (s. 204). Tja, nu kan de, der har råd, leje pompøse brudeskrud, se Dallas, drikke NesCafé og dertil lukke munden på sig selv med en håndfuld M&Ms. Til lykke med det. Vi går en lys fremtid i møde.

Efter således at have dryppet lidt malurt i bægeret, vil jeg imidlertid ikke tøve med at anbefale bogen som en velskrevet og informativ etnografi.

Mikkel Bunkenborg
*BA i antropologi, stud.mag. i kinesisk
Peking Universitet*

Claus Oreskov (red.): Tundraens og tajgaens folk. En antropologisk, religions-sociologisk, folkloristisk og biologisk fremstilling af de russiske urfolks situation i dag. København: INFONOR 2002. 127 sider, ill. ISBN 77-988919-0-1. Pris: 190 kr.

Tundraens og tajgaens folk er et godt eksempel på en interdisciplinær artikelsamling, som giver en på en gang bred, men også kortfattet, introduktion til de postsocialistiske for-

andring-er blandt urfolk i Ruslands nordlige egne samt det fjerne Østen. Bogen består af 10 artikler, der helt konkret omhandler komierne, samerne, nanajerne, ultjerne, vepserne, evenerne, hanterne, og både de europæiske og sibiriske grupper af nenetserne. Betegnelsen „urfolk“ som angives i bogens titel er ikke entydig, idet bogens fokus er ret bred, og en række artikler behandler etniske grupper, f.eks. komierne og vepserne, som hverken har en officiel nationalpolitisk status som urfolk i Rusland eller definerer sig selv som „indfødte“. Det kan nemlig diskuteres, om selve denne status som „urfolk“ er et kendetegn for den postsocialistiske tid og de nye politiske forestillinger både i den lokale og internationale sammenhæng og derfor er et interessant fænomen i sig selv. Med undtagelsen af vepserne, som ikke adskiller sig fra russerne erhvervs- og religionsmæssigt, er det fælles for alle de etniske grupper, der er behandlet i artikelsamlingen, at de beskæftiger sig med de traditionelle erhvervsformer – fiskeri, jagt og rendrift. Selvom etnicitet tilsyneladende er et nøgleord, synes etnicitet dog at spille en mindre rolle end erhverv. I det hele taget dokumenterer artiklerne mangfoldigheden af de økonomiske og kulturelle tilpasningsstrategier og relationer mellem økologiske forhold og befolkningens livssituation. Det generelle budskab lyder ret bekendt – urfolks identitet og overlevelses-evner som folkeslag er først og fremmest tæt forbundet med jord og traditionel levevis.

Flere artikler i samlingen (af Stammler, Habeck, Forbes, og Chermnykh) beskriver de negative påvirkninger fra gas- og olieindustri på økologiske, biologiske og demografiske parametre samt diskuterer omvæltninger, der er sket og finder sted inden for selve industrien. Den nyeste forskning på området viser også, at „det traditionelle“ ikke skal og ikke kan reduceres til en enkelt faktor, nemlig „tradition“. Næsten alle artikler inkluderer en kort gennemgang af de pågældende etniske gruppers historie, men de forfatternes vurderinger af den sovjetiske periode i urfolkenes liv fremstår næsten ens, eftersom urfolkenes varierende forholdene sig til Sovjetmagten underspilles, og Sovejtmagtens indflydelse gøres entydig. Det er forskernes meget forskellige måde at gribe samtidens identitetsproblematik an på og deres kontroversielle konklusioner, der gør læsning af samlingen spændende og fremprovokerer flere spørgsmål til videre diskussion. Den finske forsker, Juha Pentikäinen, giver